

GESPECIALISEERD ONDERWIJS AAN LEERLINGEN MET EEN VISUELE BEPERKING

1 SITUERING

Deze tekst kwam tot stand uit overleg met de directies van de huidige scholen voor buitengewoon basisonderwijs van het Type 6. Dank ook aan de deskundigen van de medisch pedagogische instituten voor het nalezen van de tekst en het geven van aanvullingen.

Binnen de discussies rond de nota 'leerzorg' vragen zij een bijzondere aandacht voor de handicapspecifieke leerzorgvragen voor kinderen en jongeren met een visuele beperking.

Hoewel dit misschien tegen de trend van de tijd ingaat, is er toch de vraag aan de overheid om de groep kinderen/jongeren met een visuele beperking te blijven benaderen als een aparte doelgroep. Typespecificiteit of een handicapspecifieke benadering is voor deze doelgroep noodzakelijk. Het gaat dan ook om een uiterst kleine doelgroep.

In deze nota formuleren we enkele uitgangspunten die specifiek zijn voor het huidige onderwijs aan leerlingen met een visuele beperking. Hierbij werd rekening gehouden met het profiel van deze leerlingen, de specifieke onderwijs- en opvoedingsdoelstellingen, de nood aan differentiatie, de specifieke noodzakelijke expertise, het buitengewoon onderwijs en het geïntegreerd onderwijs (ondersteuning) vanuit de scholen met een specialisatie naar deze doelgroep toe.

Waarom?

Om een aangepaste leerondersteuning te kunnen bieden is er nood aan:

- **een bijzondere knowhow en expertise** om de visuele beperking en de impact ervan op het leren en de ontwikkeling van de leerling te kunnen begrijpen. We denken hierbij aan voldoende kennis van de gevolgen van de beperking op de totale ontwikkeling, het gebruik van hulpmiddelen en aanpassingen...;
- een **aangepaste methodiek en didactiek** (leermethoden, leermiddelen bv. stappenplan braille aanleren, meetkunde, werken met cubaritmen...)
- **bijzondere uitrustingen** (technologie), **een specifieke omgeving en omkadering** (omzetten van lesmateriaal, cursussen naar vergroting, grootdruk en braille, brailleleesregel, informatica...);
- een **orthopedagogische en orthodidactische benadering** van de leerlingen.

2 UITGANGSPUNT

Waar kinderen of jongeren met een visuele beperking ook schoollopen, steeds blijft een eigen aanpak vereist. Dit moet zich vertalen in gespecialiseerde onderwijsmethodes, een aangepaste didactiek, het gebruik van aangepaste leermiddelen en specifieke technische hulpmiddelen.

In de toekomst wensen we deze uitgangspunten zeker te bewaken.

3 DE DOELGROEP

Het onderwijs van het Type 6 richt zich tot leerlingen met een visuele beperking, waaraan het aangepast onderwijs, opvoeding, verzorging en therapie biedt.
(KB 28 juni 1978 – Koninklijk besluit houdende de omschrijving van de types en de organisatie van het buitengewoon onderwijs – decreet basisonderwijs 1997)

Dit type van buitengewoon onderwijs richt zich, binnen het totaal aanbod van het buitengewoon onderwijs, tot een beperkte leerlingenpopulatie. Deze kent bovendien een erg heterogene samenstelling. Iedere leerling vraagt een heel handicapspecifieke benadering.

We geloven dat er steeds een vorm van gespecialiseerd onderwijs zal moeten blijven bestaan, zij het niet voor alle kinderen/jongeren met een visuele beperking.

3.1 Indeling volgens leerlingenkenmerken

In het profiel van de leerling met een visuele beperking wordt op verschillende vlakken een onderscheid gemaakt o.a. tussen slechtziend en blind, tussen enkelvoudige beperking (of zonder een ernstige bijkomende stoornis) en meervoudige visuele beperking (met ernstig bijkomende stoornissen).

3.1.1 *De slechtziende leerling*

Slechtzienden worden in hun dagdagelijkse activiteiten verhinderd omdat hun visus is verstoord.

Slecht zien komt tot uiting door: een verminderde gezichtsscherpte, een verminderd gezichtsveld, een verstoorde gevoeligheid voor contrast, lichtschuwheid, donkeradaptatie, dieptezicht, een gestoorde kleurenwaarneming, gestoorde oogbeweging of oogcontrole.

3.1.2 *De blinde leerling*

Didactisch noemen we een leerling blind wanneer die voor het lezen op braille is aangewezen. Vanuit een ontwikkelingspsychologische en orthopedagogische benadering spreken we over het blinde kind/jongere als het overwegend aangewezen is op tactiele en auditieve waarneming.

3.1.3 *Leerling met enkelvoudige of visueel meervoudige beperkingen*

Wij kunnen nog een onderscheid maken tussen enerzijds de visueel enkelvoudig beperkte leerling, die naast zijn slechtziendheid of blindheid geen bijkomende ernstige beperking heeft en anderzijds een leerling binnen de meervoudige groep visuele beperkingen. Deze beperkingen hebben in combinatie met de slechtziendheid of blindheid een mentale en/of motorische, neuromotorische en/of auditieve beperking of autisme.

De leerling met visueel enkelvoudige of visueel meervoudige beperking en diagnose ASS vraagt een vrij specifieke aanpak.

Een andere heel bijzondere beperkte groep vormen de doofblinde leerlingen. Onderwijs en begeleiding van deze kinderen/jongeren vraagt een heel bijzondere aanpak.

3.1.4 Kinderen met Cerebrale Visuele Inperking (CVI)

Zien is meer dan kijken. Om te zien is er een goede samenwerking nodig tussen ogen en hersenen. De hersenen geven betekenis aan wat je bekijkt. CVI is een visuele perceptiestoornis veroorzaakt door een letsel in de hersenen. Het blijft een hele uitdaging om leerlingen met CVI op weg te helpen bij leren en leven.

CVI is een ingewikkeld probleem dat op verschillende manieren tot uiting komt. De wijze waarop leerlingen met CVI omgaan met materiaal, speelgoed, foto- of prentmateriaal, tekst... is heel divers.

Aangezien de oorsprong in de hersenen ligt, kunnen ook andere dan visuele gebieden aangetast zijn. Motorische problemen, mentale ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen, aandacht en concentratie kunnen samen met de visuele problemen voorkomen.

Aandacht voor de indicatorenstelling

Voor de indicatiestelling bij kinderen/jongeren met een visuele beperking willen we erop aandringen dat het niet enkel de eenzijdige oftalmologische en of optometrische omschrijving van de visusgegevens (gezichtsscherpte, gezichtsveld...) zijn die bepalend zijn voor de omschrijving van de zorgvraag. Zelfs oftalmologie evolueert sneller dan de richtlijnen in omzendbrieven.

Zo wordt bijvoorbeeld Cerebrale Visuele Inperking (CVI) algemeen erkend als een ernstige visuele functiebeperking die echter niet in enge termen van ernstig verminderd gezichtsvermogen kan vertaald worden.

We pleiten ervoor dat er ruim aandacht is voor de orthodidactische componenten. Het definiëren van de zorgvraag is belangrijk en moet het uitgangspunt zijn voor het bepalen van het zorgaanbod.

De zorgvragen per toepassingsgebied en leeftijdscategorie vragen een aangepaste uitwerking.

3.2 Verschuivingen binnen de leerlingengroep

Het onderwijs van het Type 6 voorziet vandaag in Vlaanderen gespecialiseerd onderwijs en een sterk uitgebouwd geïntegreerd onderwijs.

We menen dat het niet de bedoeling mag zijn dat in het buitengewoon onderwijs alleen leerlingen overblijven met een meervoudige beperking. We hopen dat het investeren in de integratie van blinde en slechtziende leerlingen in scholen voor gewoon onderwijs niet ten koste gaat van het investeren in het gespecialiseerd onderwijs aan kinderen met een visuele beperking.

Daarom is het de waakzaamheid en verantwoordelijkheid van scholen voor buitengewoon onderwijs om ervoor te zorgen dat een vangnet voor leerlingen met een visuele beperking, die het niet kunnen waar maken binnen het geïntegreerd onderwijs, toch kunnen worden opgevangen in het buitengewoon onderwijs voor kortere en/of langere periode naar gelang de zorgvraag van deze leerlingen. Ook zij hebben recht op een zo kwalitatief mogelijk hoogstaand onderwijs. Willen we de idee zorgcontinuüm bewaren, dan moet deze structuur zeker kunnen behouden worden.

De trend naar een meer inclusief onderwijs wordt door de directies en hun teams van de scholen voor buitengewoon onderwijs van het Type 6 aangemoedigd en gesteund. Zeker voor die kinderen of jongeren wier zorgvragen kunnen worden opgenomen in het gewoon onderwijs.

Naar invulling van sociaal-emotionele ondersteuning is het vaak nuttig leerlingen met een visuele beperking contacten met elkaar in te bouwen (eventueel tijdelijk, deeltijds)

We denken hierbij aan: verwerking van de visuele beperking, zelfredzaamheid en mobiliteit, het ontwikkelen van sociale vaardigheden en relatiebekwaamheid.

Binnen de scholen voor Type 6 daalt het aantal normaalbegaafde leerlingen met een visuele beperking. Deze leerlingen gaan in toenemende mate naar het gewoon onderwijs en krijgen ondersteuning via het GON, vanuit de Type 6-scholen.

Binnen de Type 6-scholen stijgt de populatie leerlingen met een visuele meervoudige beperking. De heterogeniteit en complexiteit van zorgvragen nemen toe. Het is dan ook moeilijk om aan deze leerlingen een gedifferentieerd en individueel zorg- en leertraject aan te bieden.

De school voor buitengewoon onderwijs moet alle inspanningen leveren om de bestaande kennis te bundelen en te behouden, deze door te geven en expertise te ontwikkelen op nieuwe zorgvragen waar wij zowel binnen gespecialiseerd – als geïntegreerd onderwijs worden mee geconfronteerd. Dit wordt de grote doelstelling naar de toekomst.

Steeds meer spreken we van individuele leerprogramma's en trajecten. Een flexibele organisatie en een hoge graad van deskundigheid zijn hierbij vereist. Het uitbouwen, begeleiden en opvolgen van het individuele leertraject van leerlingen (op leezorgniveau III en IV) zal een nog sterkere individuele benadering en een andere schoolorganisatie met een aangepaste personeelsbezetting vereisen.

Als scholen voor buitengewoon onderwijs Type 6 hun eigenheid verliezen worden ongetwijfeld ook de mogelijkheden voor de nodige ondersteuning van leerlingen binnen het gewoon onderwijs ondergraven. Zij kunnen nu terug vallen op teams van mensen die door de jarenlange praktijk heel wat expertise hebben opgebouwd en nog verder ontwikkelen.

Daarom is het nodig dat de zorgteams uit residentiële zorg en geïntegreerd onderwijs de nodige tijd, ruimte krijgen om via de coördinatie van een expertisenetwerk de behouden kennis door te geven, kennis te delen en kennis rond nieuwe zorgvragen op te nemen en te ontwikkelen.

3.3 Spreiding van het aanbod

Het studieaanbod voor Type 6-onderwijs in Vlaanderen is beperkt. Dit kan niet anders door het bescheiden aantal leerlingen. De huidige regio's voor de Type 6-scholen zijn zeer ruim en omvatten grote delen van Vlaanderen.

Leerlingen met verschillende opleidingsbehoeften hebben recht op een zo volledig mogelijk onderwijsaanbod. Maar nog meer onderwijsinstellingen regionaal uitbouwen is onredelijk, nagenoeg niet financierbaar en zou de huidige expertise nodeloos versnipperen. Een verdere verdeling van het aantal leerlingen over meer scholen is niet zinvol.

Lange reistijden van en naar een school voor buitengewoon onderwijs Type 6 zijn vaak een motivatie om te kiezen voor onderwijs in een school voor gewoon onderwijs. Tot op heden werden geen afzonderlijke vervoersmodaliteiten uitgewerkt voor deze beperkte groep leerlingen. Dat is heel erg te betreuren. Hier zijn kansen onbenut gelaten.

Type 6-scholen zijn bereid hun expertise en ondersteuning te delen met meerdere schoolteams, gewoon onderwijs en/of andere types buitengewoon onderwijs. Zij staan voor een dubbele opdracht en moeten hiervoor voldoende capaciteit in huis hebben.

Hier ook kennen we problemen van lange reistijden. Deze keer voor de leden van gespecialiseerde teams uit scholen voor buitengewoon onderwijs.

Type 6-scholen moeten hierbij creatieve oplossingen zoeken en streven naar samenwerkingsverbanden in de verschillende regio's van waaruit de handicap-specifieke expertise wordt verdiept, ontwikkeld, gedeeld en verspreid.

4 AANPAK

4.1 De nood aan differentiatie

De grote heterogeniteit van de groep kinderen/jongeren met een visuele beperking vraagt een ver doorgedreven differentiatie. Het aanbod moet steeds een uniek antwoord geven op de individuele hulpvraag van de leerling. Dit betekent concreet dat de aangeboden ondersteuning:

- tegemoet komt aan de individuele noden en wensen van de leerling (tegenkomen aan de specifieke leezorgvragen van de leerling). We kijken naar de totale leerling en zijn context;
- vertrekt van de capaciteiten en rekening houdt met de beperkingen van de leerling;
- kwalitatief verantwoord is: neergeschreven in een methodisch onderbouwd handelingsplan over de verschillende leerdomeinen waarin de vraagstelling en het hieraan gekoppelde ondersteuningsplan helder geformuleerd worden. Een goede handelingsgerichte diagnostiek is nodig;
- geboden wordt op de plaats waar de leerling onderwijs loopt: binnen een school voor gewoon onderwijs of binnen een setting van het buitengewoon onderwijs;
- per definitie geen statisch gegeven is maar evolueert: de ondersteuning is flexibel en moet elk moment aangepast kunnen worden aan de vraag.

4.2 Specifieke expertise

Een sterk handicapspecifieke ondersteuning van een leerling met een visuele beperking is essentieel, waar de leerling ook school loopt. We pleiten voor een empathisch didactische aanpak waarbij voldoende probleemoplossend wordt gedacht vanuit de ervaringswereld van een slechtziende of niet-zierende persoon.

Kinderen/leerlingen met een enkelvoudige visuele beperking hebben nood aan heel specifieke onderwijsmethodes. Vb. voor lezen (brailleschrift), voor wiskunde, cubaritm, voor informatica, gebruik van hulpmiddelen, lichamelijke opvoeding of bewegingsleer...

Deze beperkingspecifieke onderwijsmethodes vereisen van de leerkrachten een specifieke deskundigheid en ervaring.

Meervoudig visuele beperkte kinderen/jongeren hebben daarboven nog complexere hulpvragen, gekoppeld aan hun bijkomende mentale en/of motorische en/of auditieve beperking of verworven met andere ontwikkeling en/of leerstoornissen.

Een planmatige strategie is nodig om de leerling de belemmeringen van zijn visuele beperkingen te leren compenseren en om het zijn eigen leerstrategieën te laten ontdekken en gebruiken.

4.3 Eigen doelstellingen en een aangepast curriculum

Er zijn heel wat aanpassingen van het curriculum nodig i.f.v. de mogelijkheden en beperkingen van de leerling. Compenseren en dispenseren zal met zorg moeten gebeuren.

De doelen uit de domeinen ' sociaal emotionele ontwikkeling' (SEO) en 'leren leren' (LL) zijn van wezenlijk belang bij de aanpak van de visuele beperking en zijn verweven in de overige leergebieden.

Voor het leren omgaan met de visuele beperking zullen bijkomende vaardigheden moeten gestimuleerd of aangeleerd worden.

4.4 Een eigen pedagogisch-didactische benadering

De beeldcultuur binnen onderwijs wordt steeds belangrijker: foto's, teksten, PowerPoint presentaties, videofragmenten, gebruik van internet...

Vaak moeten leermethoden en leermiddelen worden aangepast in functie van de ontwikkeling van het functioneren op verschillende domeinen (cognitief, motorisch, zelfredzaamheid...) en ook visuele aanpassing in handboeken en andere documenten naar bv. lay-out voor blinden, figuurachtergrond, contrasten ...

4.4.1 Deskundigheid op vlak van visuele en/of tactiel functioneren

Aandacht voor het visuele functioneren, vertrekt van een ervaringsgerichte en systematische observatie. Daaruit wordt heel deskundig een stimulatieprogramma uitgewerkt tot het bevorderen van de visuele en/of gerichtheid van de slechtziende leerling. Bij blinde en slechtziende kinderen/jongeren verdienen sensomotorische, auditieve en tactiele training veel aandacht. We leren onze leerlingen hierbij het zo goed mogelijk gebruiken van de andere zintuigen, zodanig dat in zekere mate het gemis omwille van de visuele problematiek gecompenseerd worden.

Op basis van een juiste inschatting van de mogelijkheden en beperkingen van de leerling moet een advies geformuleerd worden m.b.t. noodzakelijke aanpassingen vb. van handboeken, hulpmiddelen, leesregels, leesloepen en het aanleren van technieken, het gebruik van technologische hulpmiddelen, het stoklopen...

Kennis van de talloze bestaande hulpmiddelen en systematische opvolging van voortdurende vernieuwingen op dit terrein zijn onontbeerlijk.

4.4.2 Oriëntatie en mobiliteit

Zich leren oriënteren in de ruimte en verplaatsingstechnieken (stoklopen) aanleren zijn noodzakelijke voorwaarden om de nodige zelfredzaamheid in de ruimere omgeving te verwerven.

4.4.3 Aanleren van braille

Een aantal kinderen/jongeren dienen braille aan te leren. Methoden ter ondersteuning van de tactiele ontwikkeling gaan hieraan vooraf. Specifieke tactiele vaardigheden ontwikkelen is een noodzaak om te komen tot braille lezen.

Braille leren vraagt een periode van heel intensieve introductie en training. Gemiddeld stellen we 400 uur voorop over een periode van 10 maanden waarbinnen er gedurende 10 uren per week intensief kan getraind worden over verschillende korte momenten per dag.

Initiatie braillelezen is een eerste stap. De basis van de leestechische vaardigheden moet voortdurend onderhouden en uitgebreid worden. Leerlingen die doorstromen hebben onvoldoende aan cijfers en letters, leestekens en een beperkt aantal andere diakritische tekens. Dit volstaat slechts op een niveau van de lagere schoolinstructie. Voor de middelbare studies is een aanvullende brailleopleiding noodzakelijk. Wiskundige braillesymbolen, wetenschappelijke notaties bij de vakken fysica en chemie, het leren lezen en interpreteren van diagrammen en synoptische tabellen, het lezen van grafische voorstellingen, diagonaal lezen en het structureren van informatieverwerking bij ruimere tekstassimilaties zijn slechts enkele voorbeelden.

4.4.4 Aanpassingen in de didactiek

Sommige onderdelen van de leerstof vereisen het aanleren van een specifieke methodiek vb. cubaritmen voor cijferen bij brailleleerlingen, gebruik van een woordenboek, aanbrenge leerstof meetkunde, metend rekenen, bewegingsactiviteiten, creatieve vaardigheden, kaart lezen, ...

Vaak moeten leerlingen aangepaste software en hardware kunnen hanteren (vergrotingsprogramma's, spraakondersteuning, vergroot scherm, gebruik van sneltoetsen...).

4.4.5 Specifieke aandacht voor de ontwikkeling van de sociale competenties

Aandacht voor het welbevinden en het bieden van ondersteuning m.b.t. de emotionele gevolgen van de ervaring van 'anders-zijn' zijn uitermate belangrijk.

De aard en de ernst van de visuele beperking brengen vaak geheel eigen problemen met zich mee m.b.t. het leren omgaan met anderen. Kinderen/jongeren met een visus probleem moeten compenserend leren omgaan met het gemis aan vertrouwdeheid met gelaatsmimiek en lichaamstaal. Specifieke sociale vaardigheden, die zeer nauw verbonden zijn met de visuele problematiek, moeten aangeleerd worden. Vb. leren hulp vragen in situaties waar dit 'normaal' gezien niet nodig is, vertellen dat je slecht ziet, omgaan met opmerkingen omtrent je beperking...

4.4.6 Zelfredzaamheid

Het accent ligt hier op toegankelijkheid. Het inschakelen van gesofisticeerde technische hulpmiddelen is voor vele leerlingen een hulp.

Het aanleren van sterk gestructureerd werken zodat materiaal eenvoudig en vlug terug te vinden is. De omgeving aanpassen in functie van natuurlijke gidslijnen en waar nodig tactiele gidslijnen aanbrenge vb. reliëfstrook, het werken met sterke contrasten binnen de infrastructuur voor slechtziende leerlingen, zijn slechts enkele voorbeelden om de toegankelijkheid te verhogen.

4.5 Integrale dienstverlening

Onafhankelijk waar de leerling school loopt, moet een schoolteam beroep kunnen doen op externe diensten die vanuit hun handicapspecifieke expertise een bijdrage leveren.

Heel vaak hebben blinde en slechtziende kinderen/jongeren nood aan een complementair en een geïntegreerd onderwijs-, zorg- en therapie-aanbod. Door de diversiteit en de eigenheid van de zorg kunnen de antwoorden moeilijk vanuit één en

dezelfde discipline geboden worden. Deze ondersteuning vergt een dermate gespecialiseerde kennis en deskundigheid dat er sowieso steeds een individueel en multidisciplinair handelingsplan nodig is.

Om tegemoet te komen aan de individuele hulpvraag die aansluit bij de individuele mogelijkheden van elk kind/jongere met een visuele beperking, moeten we over een zo omvattend mogelijk gamma van specifieke interventiemogelijkheden beschikken. Onderwijs, opvoeding en revalidatie moeten principieel zo gedifferentieerd en zo geïndividualiseerd mogelijk aangeboden worden.

Het zorgaanbod wordt best op een geïntegreerde wijze aangeboden vanuit een samenwerkingsverband tussen onderwijs- en zorgvoorzieningen. Het moet bovendien voldoende flexibel uitgebouwd worden, zodat er kan ingespeeld worden op de specifieke verhouding tussen de onderwijs- en zorgbehoefte van elk leerling.

We pleiten ervoor dat de regelgeving de nodige faciliteiten voorziet opdat de scholen kunnen samenwerken in een netwerk met andere instanties. Denken we maar aan het CLB, de gespecialiseerde revalidatiecentra, de medisch pedagogische instituten, de thuisbegeleidingsdiensten...

4.6 Een individuele trajectbegeleider

Het is uiteraard belangrijk dat er vlotte samenwerkingsverbanden mogelijk zijn, maar het is onontbeerlijk dat hierbij iemand het individuele traject van een leerling opvolgt. Hij moet de middelen en het mandaat hebben om dit traject formeel te kunnen coördineren.

Enkele mogelijke taken van een trajectbegeleider zijn:

- een samenwerking tussen een school voor gewoon onderwijs en een gespecialiseerde school;
- de samenwerking met het CLB;
- intense samenwerking met verschillende revalidatiedisciplines. Opvolgen en coördineren;
- de socio-emotionele ontwikkeling verloopt niet altijd evenwichtig. Vaak dient psychologische ondersteuning te worden geboden;
- vaak is het wenselijk voldoende opvoedingsbijstand aan de ouders/binnen het gezin te bieden:
 - o om adequaat met de beperking om te leren gaan (realistisch zijn over de mogelijkheden en grenzen van hun kind, acceptatie, open staan voor de aparte leefwereld, een realistische kijk op de toekomstmogelijkheden, ...);
 - o goede informatie is voor ouders erg belangrijk om zeker de juiste keuzes te maken, om ouders als partners te betrekken bij IHP, om ouders de VGT te leren.
- brailleliga, Licht en liefde, ... kunnen in samenwerking met onderwijs ondersteuning bieden in het opvolgen en ondersteunen continuïteit van bv. stoklopen, braille lezen en schrijven, ...;
- atelier Heler Keller: aanpassingen naar vergrotingen van teksten, schema's kaarten, grafieken en het omzetten van schrift in braille;
- thuisbegeleiding, low vision diensten en centra voor ontwikkelingsstoornissen zijn onmisbare partners in de begeleiding.

5 LEERKRACHTENOPLEIDING EN PERMANENTE VORMING

Ook al is de doelgroep leerlingen met visuele beperkingen klein, toch zitten deze leerlingen verspreid over de verschillende onderwijssettings.

Daarom zou in de lerarenopleiding initieel een aantal aspecten over slechtziendheid en blindheid, het gebruik van hulpmiddelen aan bod moeten komen.

Hiernaast moeten we binnen het onderwijsveld steeds mensen inzetten die een ruimere specialisatie bezitten: specialisatie in braille, kennis over de beperking en de verwerking van de beperking, aanpassingen in de (vak)didactische aanpak, gebruik van de gespecialiseerde technische hulpmiddelen.

Deze mensen worden ingezet in de gespecialiseerde settings of als ambulante onderwijsbegeleiders.

6 EEN TOEGANKELIJKE LEEROMGEVING

Voor mensen met visuele en visueel meervoudige beperkingen is de wereld rondom hen vaak chaotisch en onveilig.

Begeleiders moeten helpen de omgeving zo in te richten dat zij er op een veilige en comfortabele manier kunnen leven en werken en zo zelfstandig mogelijk kunnen oriënteren en verplaatsen.

Soms zijn hiervoor aanpassingen nodig waar de basisprincipes onvoldoende gegarandeerd zijn.

Wij schenken aandacht aan de visuele, auditieve en tactiele omgeving.

6.1 Visuele omgeving

Binnen de visuele omgeving schenken we aandacht aan:

- licht en verlichting (algemene en toegevoegde verlichting binnen sfeer-, accent- en signaalverlichting);
- werkplekverlichting.

Hierbij vermijden we verblinding en weerspiegeling en zijn we voorzichtig met schaduwen. Wij zorgen voor goed contrast en een sobere omgeving.

Dit helpt als herkenningspunten bij het zich oriënteren.

Extra herkenningspunten worden aangebracht via signaalverlichting en/of pictogrammen.

6.2 Auditieve omgeving

Omgevingsgeluiden zijn waardevol wanneer ze voor de persoon met een visuele beperking informatie geven over wat er zich in de omgeving afspeelt.

Daarom is de akoestische kwaliteit van een ruimte zeer belangrijk.

Op het deel van de auditieve wereld waar we vat op hebben, kunnen we de veiligheid waarborgen en het comfortabel maken voor de persoon met een visuele beperking door het geluid te manipuleren via:

- versterking;
- toevoeging;
- te mijden;
- te reduceren.

6.3 Tactiele omgeving

Een ordelijke omgeving waarin alles zijn vaste plaats heeft, is voor blinde en slechtziende personen van het allergrootst belang.

Basisprincipe omvat zoveel mogelijk obstakels vermijden.

Niet alle obstakels zijn echter te vermijden. Vaste obstakels duiden we aan met voelstroken. Mobiele obstakels geven we een vaste plaats. Tactiele herkenningstekens zijn goede geheugensteuntjes.

Bij onvoldoende natuurlijke tactiele herkenningspunten brengen we bewuste tactiele verwijzingen aan op voet- en/of handhoogte. Geleidelijnen of relingen brengen informatie waar de persoon zich bevindt.

7 PLEIDOOI VOOR VOLDOENDE FINANCIËLE MIDDELEN

Niemand twijfelt eraan dat de huidige financiële omkadering van scholen voor Type 6 erg ontoereikend is. Als voorbeeld hiervan denken we aan de middelen om de technologische infrastructuur te financieren en aan de vergoedingen voor de verre verplaatsingen van de GON-begeleiders.

Er bestaan simulaties over de kostprijs voor wat een gemiddelde slechtziende of blinde leerling nodig heeft aan noodzakelijke ICT-hulpmiddelen. Hierbij moeten we een onderscheid maken tussen enerzijds de noodzakelijke basisuitrusting waarover de leerling persoonlijk moet beschikken om de lessen te kunnen volgen en anderzijds de ICT-hulpmiddelen waarover de school moet beschikken.

Er is vandaag een gebrek aan financiering voor de omzetting van handboeken en cursussen in braille en/of grootdruk.

We vragen aan de overheid om dit in rekening te brengen bij het uitwerken van het financieringsplan dat bij het leezorgkader hoort.

We durven hier pleiten voor uitzonderingen.

Binnen dit geven pleiten we ervoor dat het ter beschikking stellen van SOL-middelen voor leerlingen met een inschaling op leezorgniveau 3 ook in scholen voor buitengewoon onderwijs van toepassing is.

8 BESLUIT

De sterk handicapspecifieke benadering van het Type 6-onderwijs moet gegarandeerd blijven om kwaliteit te kunnen blijven leveren.

Het is van belang dat schoolteams van scholen voor Type 6-onderwijs de opgebouwde expertise kunnen blijven behouden en verder opbouwen en niet versnipperen.

Namens de schoolteams van alle vrije katholieke scholen voor buitengewoon onderwijs van het Type 6.

Hans Verpoest
Pedagogisch begeleider VVKBuO

BRONNEN

VLOR (2004) Naar een aangepaste opleidingsvorm voor BuSO Type 6

Geris Loris (Mei 2005-Perspectieven 2005) Type 6 onderwijs: is er nog toekomst of evolutie?

Werkgroep GON Type 6 vanuit Centrum Ganspoel (Februari 2006) Omschrijving van de aard van de specifieke ondersteuning vanuit GON Type 6

Helena Duthoo en Annemie Lutters, Spermalie Brugge (2007) Kinderen met een cerebrale Visuele Inperking: een praktijkvoorbeeld.

An De Greve, Orthopedagoge Centrum Ganspoel (Jan. 2007-Perspectieven) Een toegankelijke omgeving voor leerlingen met visuele en visuele meervoudige beperkingen.

Marc Brans, Koninklijk Instituut Woluwe (Jan 2004) Een schets van de structurele budgettaire problemen in het BuSO Type 6 en de vraag naar bijkomende ondersteuning.